א שמחת תורה נאכט אין מיין שטעדטעל

פון י. מאלין

א פינסטערע, פארכמורעטע נאכט. האט ויך ארונטערגעלאזען אויפ'ן שטעדטעל. דעם נאנצען טאג האט עס גערעגענט; דער הימעל איז געווען פארצויגען מיט בליינע וואלקענס — די אנזאגער פון דעם קומענדען הערבסט. דער רעגען צוזאמען מיט דעם שטארקען ווינד, וואס האט געבלאזען פון דניעפער, האבען ארום טערנעריסען די לעצטע בלעטער, וואס האבען זיך אזוי אויך קוים געהאלטען אויף די היימער. אין אן אנדער צייט וואלט מען אין אזא וועטער קיין לעבעדיגען נפש ניט געזעהען אין גאס, אבער איצט קאכט עס רעש'ט עס מיט לעבען און פרייד. היינט איז שמחת תורה, היינט זיינען זיך אידען משמח; סיי ארעם סיי רייך פרעהען זיך, שכור'ן, מאכען זיך לוסטיג, גרויס און קליין שטיפט, קעהרט ממש וועלטען — היינט איז שמחת תורה.

דער גרויסער בית המדרש, די שוהל, די קלויז זיינען איינגעטונקט אין ליכטיגי קייט. אלע לאמפען, די הענגלייכטער זענען אנגעצונדען, אויף די פענסטער שטעהען אויסגעשטעלט האלב פלאשיגע, האלב רונדע ליימענע לייכטערלעך מיט ברענענדע ליכטלעך, די פאהנען, וואס די קינדער טראגען, זיינען אויף די שפיצען אויך באלויכטען, און די דאזיגע, אומגעוועהנליכע אילומינאציע גיסט זיך פון די פענסטער ארויס אין דער פינסטערער נאס צוגעבענדיג איהר לעבען אין מינטערקייט.

אויבענאן אין דעם גרויסען בית־המדרש ויצען אויף פלעצער די גבירים פון שטעדטעל, די חסכנים. אין סאמע צענטער פון דעם אויבענאן ווהנט זיך ארויס די אפטרייראלישע פיגור פון ר' אברהם'צע זאמאנסקי — א גרייז גרויער, שעהנער איד מיט א באזונדערע הדרת פנים. ר' אברהם'צע איז דער עלטסטער גביר פון דער שטעדטעל. איז א נאהענטער קרוב פון דעם באראנהמטען קרעוועער ציקער פאבריקאנט, יונה זייצעוו. כמעט דער נאנצער אויבענאן איז פארנומען פון זיינע קינדער און אייניקלעך. גרעסערע און קלענערע נגידים, ווי דאדיע זאמאנסקי מיט זיינע דערוואקסענע זיהן, מאטעל און אהרן, נתנאל זאמאנסקי — אט דער מאדנער איד מיט זיינע משונה'דיגע העויות; יעקב זאמאנסקי, נחום זאמאנסקי — וואו דאס אויג זאל ניט פאלען, איז א זאמאנסקי.

נאך די זאמאנסקיס קומט נחום ליב דער גביר מיט זיין גראב בייכיגען זוהן הילע און זיין איידים יאנגע. אביסעל אין א זייט זיצט יהושע סאקאלאווסקי, א געוויכטיגער איד, וועלכער ווענט. זאגט מען, אכט פוד. און הארט לעבען איהם זיצט זיך גאנץ ברייט פיניע אסטראווסקי מיט זיינע צוויי בחורים'לעך, וועגען וועלכע מען מוז רעדען, אז זיי קענען "נראמאטיקע". אין סאמע ווינקעל וואהרט זיך אין די אויגען דער פאראוואסענער פנים פון נאטעל פאסטאווסקי, א ווילדער חוצפה'ניק, א סקאנדאליסט און א גרויסער עזות'ניק.

אויף דער בימה שטעהט עלי מאיר דער נבאי, ר' אמיר דער חזן אלס אלטער דער שמש און ריידען מיט דער שטיל צוויי שען זיך. מען וועט באלד צוטרעטען צו די הקפות. פון צייט צו צייט צוטראגט זיך איבערען שוהל א פרעהליכער שמחת תורה ניגון; אויסגעזונגען פון דעם אלטען שוהט. דאס נזיגאנג ווערט גלייך אונטערגעכאפט פון נאך עטליכע אידען. הויבען זיך דאן אן פיס באוועגען פון זיך אליין, לאזט מען זיך אוועק אין א ריקוד'ל. אין דער בית המדרש ווערט אנגעפילט מיט באגייסטערטער שירה:

תורת ד' תמימה,
שרייט זשע, אידען, תמימה,
אי, תמימה מישכת נפש.
לעבעדיג ברידער,
הויבט די פיסלאך,
און לעבעדיג לאמיר
טאנצען צו ביסלאך.

— ר' אברהם בר' מרדכי, תן כבוד לתורה! — דערהערט זיך מיט אמאל דעם חזן'ס קול.

פאטעליך, מיט ווירדע נעהמט דער גרייז גרויער ר' אברהם'צע דעם שווערען ספר אין די הענט און בלייבט שטעהן לעבען עמוד.

— ר' דוד בר' אברהם!
ר' נתנאל בר' אברהם!
ר' יעקב בר' נתנאל!
ר" נחום לייב בר' שלמה! — תנו כבוד לתורה! — רופט דער חזן אויס די אנדערע גבירים.

און ווען אלע האבען שוין די ספרים אין די הענד, פאנגט זיך אן די פראצעסיע.

— עוזר דלים הושיעה נא, רחום וחנון הושיעה נא, ענינו ביום קראינו — זינגט דער חזן ארויס. גלייך נאכדעם צו־ניסט זיך איבערן שוהל א נייער ניגון.

דערלעבט איבער א יאהר!
דערלעבט איבער א יאהר!

ווינשט מען די בעלי הקפה'ניקעס וועלכע ענטפערען בנעימות'דיג, שאקלער־דיג קופ אין אלע זייטען:

— גם אתם!
— גם אתם!

די באייסטערטע שמחת תורה שטי־מונג ווערט מיט אמאל איבערגעריסען פון א שטארקען טומעל ביי דער טיהר, וואס איז דאס? דרעהען אלע אום די קופ אהין, פון וואנען דער טומעל קומט. ווערט פון אלע זייטען א געשריי:

רייסען זיך אריין א חאפטע עלטערע און אינגערע אידען מיט פארפלאמטע פניס'ער, צווישען זיי שעהט מען לייב טאראשטשער, ניסלע און זיאמע חיה ליי־פעס, עטליכע בעלי עגלות און אלע נעה־מען זיי פילדערען און גוואלדעווען מיט משונה'דיגע קולות:

— נאטעל פאסטאווסקי, בראנפען גיב, אז ניט וועלען מיר דיר צובעכען די ביינער.

דער שמחת תורה סקאנדאל ווערט אבער גלייך איינגעשטילט. נאטעל נעהט צו צו דער באזויפענער האפטע, איז ווי מבטיח עטליכע אקעס ווייז מיט שטאפס און זיי נעהען בשלו אוועק.

די הקפות ווערען דעמאלט פארגע־זעצט.

עלי מאיר דער גבאי ווייסט וואו איין וואו אויס, וועמען פריהער און ווע־מען שפעטער מכבד צו זיין.

יעדער בעל הבית קריגט א חקפה, דערנאך טיילט מען אויס כבודים די יונגע לייטלעך און צום לעצט די איינגלעך.

בינו לבינו וויל אבער דער עולם ניט זיצען פארשמאכט, מאכט מען צווישען זיך א לחיים; ווינשט מען זיך צו אלדאס גוטס איינער דעם צווייטען און מען לאזט זיך דערווייל־וואויל־געהן.

ערשט נאך די הקפות־ווערען די נא־סען פון שטעדטעל אנגעפילט מיט האלב שכור'ליכע אידען, וועלכע זינגען פארשיע־דענע נגונים און טאלצען דערביי אונטער אט קומט אן א פרעהליכע קאמפאניע פון קלויז, עטליכע האלטען פלעשער בראנ־פען אין די הענט און די בית המדרש אי־דען נעהמען טרינקען צוזאמען מיט קלויז אידען. ווי פון דער ערד וואקסט מיט אמאל אויס טשערקאסקי דער דעסיאטניק, איז מען איהם מכבד מיט עטליכע כוסות און אין עטליכע מינוטען ארום קושט ער זיך שוין מיט יעדען אידען און צלם'ט זיך, שרייענדיג:

—כאראשיו נאראר יעווערע, יעי בא־גו. כאראשיו נאראר! דאס מיינט: א גוטן פאלק זיינען די אידען.

די נאנצע נאכט איז דאס שטעדטעל אויף. דאס אידיש געזאנג הערט א רגע ניט אויף אין נאס אין אין פינעלע הייזער. דאס אבער איז בלויז דער אנפאנג פון דעם שטורעדדיגען שמחת תורה.

עס שטעהט נאך פאר דער מארגענ־דיגער נאנצער טאג. די אמת'ע שמחה, די ריכטיגע הוליאנקעס, דאדפען ערשט קומען.

דער בעל-תשובה

(ערצעהלונג)

פון א. נעלמאן

1.

אינ'ם קרייזשטעדטעל ר., פאליע־סער געגענד, איז אנגעקומען א מעלדונג פון דער מיליטערישער מאכט, אז דעלגער קומען אן, זיי וועלען דא רוהען און וואר־טען אויף זייער רייזע, צו געהן אויפ'ן פראנט. דארפען די איינוואוינער אנגרייי־טען ערטער, וואוהין זיי איינקוואורטיי־רען.

אין יענעם שטעדטעל שטעהען אויף איין נאס, הארט איינער נעבען צוויי־טען, צוויי בתי־מדרשים: איינער אויפ'ן ראג, וואו צוויי נאסען קרייצען זיך איבער, צוליעב וואס מ'רופט איהם: „דער ראג־נאווער בית־מדרש", און אויפ'ן צוויי־טען הויף דער „מאפוסער בית־מדרש", ווייל דארט דאוונען קאפוסטער חסידים.

האבען אידען אויסגעליידיגט דעם ראגאווער בית־מדרש, ארויסגעטראגען אלע סספרים און ספרי־תורות און אריינ־געשטעלט זיי אין קאפוסטער בית־מדרש, וועלכען מ'האט אפגעבעטען „וואי־יענקאס", ניט צו רעקוויזירען, אונטער'ן אויסרייד, ווייל דארט זיצען עטליכע משפחות היימלאזע, וועלכע האבען ניט קיין אנדער ארט וואו צו וואוינען.

אין א טריבען סוף זומערדיגען באר־גינען האט א הילכיג טאצען־פויקערייי אויפגעוועקט דאס שטעדטעל. איבער די שלעכט ברוקירטע נאסען האט האפערדיג געמאכרשירט א מחנה אפגעריסענע זעלר־נערמיע צוהיצעט היצלישע פנים'ער.

די אידען האבען זיך איבערגעשראי־קען, באטש מ'האט געוואוסט, אז די ראי־טענמאכט דערלאזט ניט אועלכע זאכען, וואס האבען געפאנט פאסירען אונטער צארישען רעזשים אדער אויך שפעטער אונטער דער הערשאפט פון דער וויינסע באנדעס. — האט מען אבער הערצעהלט, אז די „אנגרי־מענע זענען געפאנגענע „פעטקוראווצעס", וועמעס נאמען עס איז גענוג, צו וואורפען א שרעק אויף פריד־ליכע מענשען.

אממעהרסטען האט געוואוסען אז אימה זייער אפיציר מיט א רויט פאר־נאסען עשר־פנים און מיט א פאר תליניש שפיזיטע אויגען. עס האט זיך אויך פאר־שפרייט א קלאנג, אז דער דאזיגער אפיי־ציר איז געווען דער הויפט־אנפיהרער ביים פאנגען אין קראקאסטען...

די זעלבער האבען באלד פארנומען דעם אויסגעליידיגטען ראגאווער בית־מדרש אין האבען זיך דארט נאנץ ברייט־ליך צעלייגט; און כאטש זיי זענען איינ־געצוימט געווען דורך דער מאכט, ניט צו מאכען קיין אונאנטערעם אין שטעדטעל, האבען אידישע דורכגעהער דאך אויסגע־מיטען דאס שטיקעל טראטואר, וואס פאר'ן ראגאווען בית־מדרש, כדי ניט צו קריגען קיין שטורך פון די דארטיגע „עסט".

די היימלאזע פון דערנעבענדיגען קאפוסטער בית־מדרש פלעגען מורא האב־בען דארט צו נעכטיגען.

און איינמאל אינדערפריה, ווען דער שמש איז געקומען אין בית־מדרש אריין, האט ער באמערקט, אז עס פעהלט א ספר־תורה פון ארון־קודש. ס'איז געווא־רען א מהומה צווישען עולם; מ'האט גע־האט טענות צום שמש, חלמאי אין אזא צייט האלט ער דעם ארון קודש ניט פאר־שלאסען. ס'איז דאך באוואוסט, אז די היצליעס האבען א תאווה צו פארשווע־בען אידישע היילינקייטען. אט האבען די פעטלאראווצעס אין ק. צעשניטען א ספר־תורה און פונ'ם פארמעט זיך גע־מאכט פארטפעלען. אזוי טוען אויך אלע ווייסע באנדעס.

— פארפאלען די ספר־תורה! — האבען אלע מיט א קרעכץ די הענט אראפגעלאזען — ווער וועט עס געהן זיך אנהייבען מיט די רוצחים?!

2.

עס איז געקומען די נאכט פון שמיני עצרת. דער קאפוסטער בית־מדרש איז געווען געפאקט, ווייל דער ראגאווער איז נאך אלץ געווען פארנומען מיט די זעלי־גער.

אין בית־מדרש איז געווען האלב טונקעל, ווייל קיין נאפט איז אין יענער צייט פון דער מלחמה מיט פוילען כמעט ניט געווען בנמצא, האט מען געברענט שפיניגער (סקיפידער, טערפענטין), וואס ווייזט פון יעדען אנדערען שריפטשטע לער.

א צווייטער דייטשער קריטיקער ער־קלערט, אז די לעצטע צייטען הויבט זיך אן צו מערקען אז דאסטאיעווסקי'ס פאפולאריטעט פאלט און טאלסטא'ס פאפ־פולאריטעט הויבט זיך.

איראפא איז א שטיק צייט געווען קראנק אויף דאסטאיעווסקי'ן — זאגט דער קריטיקער — אבער איצטער האט זי איהם שוין איבערגעקרענקט.

א מאן מיט פינף עבירות

פרעד פוירנזוהן, 91 מעלוויל עוו. איז ארעסטירט געווארען אויף פינף קלא־גען פון גנבה, וועלכע זענען פאראן גע־גען איהם.

די קלאגען זענען, אז ער האט גע־גנב'עט צען דאלאר פון גריים גריפין, א מאטאר ראב פון וו. העלעט. א קאט פון ריטשארד בריטאן, פינף דאלאר פון דזשאן יולט, און אן אוהרקאט פון אן אומבא־קאנטען פערזאן.

פופציג יאהר זינט דאסטא־יעווסקיס' טויט

דעם קומענדען יאנוואר ווערט פופ־ציג יאהר זינט דאסטאיעווסקי איז גע־שטארבען. אין בערלין איז פאראן א גע־זעלשאפט פון „דאסטאיעווסקיס פאר־עהער", וועלכע האט שוין גענומען מאר־בען הכנות צו פייערן דעם גרויסען יאהרצייט אויף א פאסיגען אופן. איינע פון די זאכען, וואס זיי פלאנעווען צו טאן איז, ארויסצולאזען צום יאהרצייט דעם ערשטען נומער פון א יאהר־בוך, וואס זאל זיין געווידמעט צום שטודיום פון דאסטאיעווסקי'ס ווערק. דער „דאסטא־יעווסקי יאהר־בוך" זאל נאכהער ווערען א שטענדיגע אינסטיטוציע.

דערווייל האט מען שוין אין דער וועלט פרעסע געגומען רעדען וועגען דאס־טאיעווסקי'ן, און א דייטשער קריטיקער האט ערקלערהט, אז ווען מען צעהלט אי־בער די ביכער, וואס זענען געשריבען גע־וואָרען און ווערען געשריבען וועגען דאס־טאיעווסקי'ן, דאן מוז מען קומען צום שלוס, אז דאסטאיעווסקי'ס איינפלוס און פרעסטיזש אין דער היינטיגער וועלט איז גרעסער ווי דער איינפלוס און פרעס־טיזש פון יעדען אנדערען שריפטשטע לער.

א צווייטער דייטשער קריטיקער ער־קלערהט, אז די לעצטע צייטען הויבט זיך אן צו מערקען אז דאסטאיעווסקי'ס פאפולאריטעט פאלט און טאלסטא'ס פאפ־פולאריטעט הויבט זיך.

איראפא איז א שטיק צייט געווען קראנק אויף דאסטאיעווסקי'ן — זאגט דער קריטיקער — אבער איצטער האט זי איהם שוין איבערגעקרענקט.

א מאן מיט פינף עבירות

פרעד פוירנזוהן, 91 מעלוויל עוו. איז ארעסטירט געווארען אויף פינף קלא־גען פון גנבה, וועלכע זענען פאראן גע־גען איהם.

די קלאגען זענען, אז ער האט גע־גנב'עט צען דאלאר פון גריים גריפין, א מאטאר ראב פון וו. העלעט. א קאט פון ריטשארד בריטאן, פינף דאלאר פון דזשאן יולט, און אן אוהרקאט פון אן אומבא־קאנטען פערזאן.

די רעדעס צו דער דזשורי אין דעם שטיינבערג פראצעס

פון א סטעף־מיטארבייטער.

דריי מייסטערהאפטע רעדעס זענען געהאלטען געווארען פאר דער דזשורי אין דעם שטיינבערג־פראצעס. די ערשטע רעדע האט געהאלטען י. פ. העלמיט, קיי, סי. פאר דער פארטיידיגונג. ער איז גע־ווען דער ערשטער צו ריידען אזוי שנעל ווי דער לעצטער עדות פאר דער פארטיי־דיגונג האט פארענדיגט זיין עדות זאגען.

מר. העלמוט איז אן עלטערער מענש פון א יאר 70. זיין שטימע איז זייער א שארפע. ער איז אן איבערצייגענדער רעדנער, מען קען זאגען, א דראמאטישער רעדנער.

מר. העלמוט האט אנגעהויבען ריי־דען זעהר שטיל, האט זיך באדייטענד צוא־ווארימט, און זיין שטימע האט שארף געהאלונגען אין דעם גרויסען געריכט־זאל.

"דזשענטעלמען אף די דזשורי! — האט ער אנגעהויבען. — א מענשען'ס לע־בען שטעהט אין קאז. פון אייער אנט־שייידונג הייננט אפ א דער אנגעקלאגטער, אייבראהם שטיינבערג, זאל ווייטער לעבען. אדער שטארבען. א מיאון'ן טויט אויף דער תליה. פארגעסט ניט, אז עס איז ניטא קיין מיטעל־וועג. עס איז אדער טויט, אדער לעבען. און איך פרעג אייך: עס מען איהם מכבד מיט עטליכע כוסות און אין עטליכע מינוטען ארום קושט ער זיך שוין מיט יעדען אידען און צלם'ט זיך, שרייענדיג:

—כאראשיו נאראר יעווערע, יעי בא־גו. כאראשיו נאראר! דאס מיינט: א גוטן פאלק זיינען די אידען.

די נאנצע נאכט איז דאס שטעדטעל אויף. דאס אידיש געזאנג הערט א רגע ניט אויף אין נאס אין אין פינעלע הייזער. דאס אבער איז בלויז דער אנפאנג פון דעם שטורעדדיגען שמחת תורה.

עס שטעהט נאך פאר דער מארגענ־דיגער נאנצער טאג. די אמת'ע שמחה, די ריכטיגע הוליאנקעס, דאדפען ערשט קומען.

דער בעל-תשובה

(ערצעהלונג)

פון א. נעלמאן

1.

אינ'ם קרייזשטעדטעל ר., פאליע־סער געגענד, איז אנגעקומען א מעלדונג פון דער מיליטערישער מאכט, אז דעלגער קומען אן, זיי וועלען דא רוהען און וואר־טען אויף זייער רייזע, צו געהן אויפ'ן פראנט. דארפען די איינוואוינער אנגרייי־טען ערטער, וואוהין זיי איינקוואורטיי־רען.

אין יענעם שטעדטעל שטעהען אויף איין נאס, הארט איינער נעבען צוויי־טען, צוויי בתי־מדרשים: איינער אויפ'ן ראג, וואו צוויי נאסען קרייצען זיך איבער, צוליעב וואס מ'רופט איהם: „דער ראג־נאווער בית־מדרש", און אויפ'ן צוויי־טען הויף דער „מאפוסער בית־מדרש", ווייל דארט דאוונען קאפוסטער חסידים.

האבען אידען אויסגעליידיגט דעם ראגאווען בית־מדרש, ארויסגעטראגען אלע ספרים און ספרי־תורות און אריינ־געשטעלט זיי אין קאפוסטער בית־מדרש, וועלכען מ'האט אפגעבעטען „וואי־יענקאס", ניט צו רעקוויזירען, אונטער'ן אויסרייד, ווייל דארט זיצען עטליכע משפחות היימלאזע, וועלכע האבען ניט קיין אנדער ארט וואו צו וואוינען.

אין א טריבען סוף זומערדיגען באר־גינען האט א הילכיג טאצען־פויקערייי אויפגעוועקט דאס שטעדטעל. איבער די שלעכט ברוקירטע נאסען האט האפערדיג געמאכרשירט א מחנה אפגעריסענע זעלר־נערמיע צוהיצעט היצלישע פנים'ער.

די אידען האבען זיך איבערגעשראי־קען, באטש מ'האט געוואוסט, אז די ראי־טענמאכט דערלאזט ניט אועלכע זאכען, וואס האבען געפאנט פאסירען אונטער צארישען רעזשים אדער אויך שפעטער אונטער דער הערשאפט פון דער וויינסע באנדעס. — האט מען אבער דערצעהלט, אז די „אנגרי־מענע זענען געפאנגענע „פעטקוראווצעס", וועמעס נאמען עס איז גענוג, צו וואורפען א שרעק אויף פריד־ליכע מענשען.

אממעהרסטען האט געוואוסען אז אימה זייער אפיציר מיט א רויט פאר־נאסען עשר־פנים און מיט א פאר תליניש שפיזיטע אויגען. עס האט זיך אויך פאר־שפרייט א קלאנג, אז דער דאזיגער אפיי־ציר איז געווען דער הויפט־אנפיהרער ביים פאנגען אין קראקאסטען...

די זעלבער האבען באלד פארנומען דעם אויסגעליידיגטען ראגאווען בית־מדרש אין האבען זיך דארט נאנץ ברייט־ליך צעלייגט; און כאטש זיי זענען איינ־געצוימט געווען דורך דער מאכט, ניט צו מאכען קיין אונאנטערעם אין שטעדטעל, האבען אידישע דורכגעהער דאך אויסגע־מיטען דאס שטיקעל טראטואר, וואס פאר'ן ראגאווען בית־מדרש, כדי ניט צו קריגען קיין שטורך פון די דארטיגע „עסט".

די היימלאזע פון דערנעבענדיגען קאפוסטער בית־מדרש פלעגען מורא האב־בען דארט צו נעכטיגען.

און איינמאל אינדערפריה, ווען דער שמש איז געקומען אין בית־מדרש אריין, האט ער באמערקט, אז עס פעהלט א ספר־תורה פון ארון־קודש. ס'איז געווא־רען א מהומה צווישען עולם; מ'האט גע־האט טענות צום שמש, חלמאי אין אזא צייט האלט ער דעם ארון קודש ניט פאר־שלאסען. ס'איז דאך באוואוסט, אז די היצליעס האבען א תאווה צו פארשווע־בען אידישע היילינקייטען. אט האבען די פעטלאראווצעס אין ק. צעשניטען א ספר־תורה און פונ'ם פארמעט זיך גע־מאכט פארטפעלען. אזוי טוען אויך אלע ווייסע באנדעס.

— פארפאלען די ספר־תורה! — האבען אלע מיט א קרעכץ די הענט אראפגעלאזען — ווער וועט עס געהן זיך אנהייבען מיט די רוצחים?!

2.

עס איז געקומען די נאכט פון שמיני עצרת. דער קאפוסטער בית־מדרש איז געווען געפאקט, ווייל דער ראגאווער איז נאך אלץ געווען פארנומען מיט די זעלי־גער.

אין בית־מדרש איז געווען האלב טונקעל, ווייל קיין נאפט איז אין יענער צייט פון דער מלחמה מיט פוילען כמעט ניט געווען בנמצא, האט מען געברענט שפיניגער (סקיפידער, טערפענטין), וואס

"דזשענטעלמען אף די דזשורי! לאזט זיך ניט באאיינפלוסען פון דעם, וואס דער אנגעקלאגטער איז פון אן אנדער נא־ציאנאליטעט, וואס די עדות פאר דער פארטיידיגונג זענען פון אן אנדער נאציי־אנאליטעט. לאזט זיך פון דעם ניט באא־איינפלוסען.

"דער מארד, וועלכער איז באגאנגען געווארען איז געווען א ברוטאלער און פאלטבלוטיגער. דער מערדער האט גע־זוכט צו פארדעקען די שפורען פון דעם מארד דורך אונטערצינדען און פארברע־נען זיין קרבן. דער זעלבער מערדער איז געווען דער, וועלכער איז געקומען צו הרב גארדאון געזאגט לי־גען, ווען זי האט עדות געזאגט, אז דער מאן, וועלכער איז געקומען בעטען דעם רב, ער זאל נוצען זיין איינפלוס, דער בער איז געווען ביים רב.

"עס איז אויך פעסטגעשטעלט גע־וואָרען, אז די קויל, וועלכע האט גע־נומען דער רעוואלווער, האט געהערט צו דער אנגעקלאגטער, אז דער אנגעקלאגטער איז געווען ביים רב.

"איך וויל אייך זאגען, אז אויב איהר גלויבט דאס עדות זאגען פון דער פארטיידיגונג, דאדפט איהר גלייך דער קלערען דעם אנגעקלאגטען ניט שולדיג, און אפילו ניט באטראכטען דאס עדות זאגען פון דער אנקלאגע. אויב ווידער איהר גלויבט ניט דאס עדות זאגען פון דער פארטיידיגונג, באטראכטט נעבען די באוויזיגע פון דער אנקלאגע. און אויב אין אייער מוח דערווערט זיך א וועלכער עס איז אמת'ער צווייפעל וועגען די באו־וויזיגע. גיט דעם בענעפיט פון דעם, דעם אנגעקלאגטען. אין אייער ווערטער: „אחינו אתה"! און געהייסען דעם עולם פארענדיגען די הקפות...

— — — — — — — — — —

נאך יום־טוב איז דער רויטער אפי־ציר איבערגעגאנגען צום אידישען גלוי־בען...

"שטיינבערג האט ניט געהאט קיין אורזאכע צו וועלען שלעכטס טאן גאלד־בערג'ן, אפגערעדט פון דערמארדען איהם. קיין מאטיוו איז ניטא. וואס־זשע בלייבט איבער דער פראגע פון רעוואלווער, אבער וואס באוויזט עס?

"די אנקלאגע בריינגט עדות, אז שטיינבערג האט אמאל געהאט אן עהנלי־כען רעוואלווער. וואס־זשע איז דערפון געדרונגען?

"אויב די פאליציי קען ניט געפינען דעם אמת'ן מערדער, מיינט עס, אז מען דארף עס אנהייבען אויף שטיינבערג'ן בלויז דערפאר, וואס ער האט געהאט אן עהנליכען רעוואלווער?

"דער מאן, וועלכער האט דערמאר־דעט גאלדבערג'ן דעם 5־טען מערץ, איז געווען אנגעטאן אין א גרויען אויבערראק מיט א גרויער קעפ. דער דאזיגער מאן האט אויסגעשאסען פון דעם רעוואלווער. און דאס איז ניט געווען שטיינבערג, ווייל ניט אכטענדיג, וואס די פאליציי האט זיך אזוי שטארק אנגעשטרייענגט צו געפינען ביים אנגעקלאגטען א גרויען אויבערראק, איז עס איהר ניט געלונגען. שטיינבערג דארף ניט באוויזען, אז ער האט ניט דערמארדעט גאלדבערג'ן. די אנקלאגע דארף באוויזען, אהן דעם מינדעסטען צווייפעל, אז שטיינבערג האט עס געטאן.

"וואס עס איז שייך קרייטאר'ס עדות זאגען, אז שטיינבערג האט זיך פאר איהם מודה געווען, ווען זיי זענען ביידע געזע־סען אין געפענגעניש, ווייל איך בלויז זאגען, אז איך וואלט אפילו קיין הונט ניט פאר'משפט צום טויט אויף דאס עדות זאגען פון אזא משונעגעס לייגנער. מען האט בלויז געדארפט געפינען פון וועלכען משונעגעס הויז ער איז אנטלא־פען".

דער אנקלאגעס רעדע

דזשיי. סי. מייקינס, קיי. סי., דער אנקלעגער איז א מאן פון א יאר 65. ער איז העכער פון מיטעלען וואוקס, פאר־מאגט א טיפע באסאווע שטימע, איז א שעהנער רעדנער, מען איז באדייטענד אי־בערצייגענד.

"איך גראטוליר די אדוואקאטען פון דער פארטיידיגונג מיט דעם אופן ווי אזוי זיי האבען אנגעפירט דעם פראצעס. — האט מר. מייקינס אנגעהויבען. — איך באשולדיג ניט די זעהר פעהיגע אדוואקא־טען פאר טאן אלעס אין זייער מעגליכ־קייט צו באפרייען דעם אנגעקלאגטען. דאס איז זייער פליכט. אבער אויף מיר און אויף אייך. דזשענטעלמען אף די דזשורי, ליגט א פליכט, א פליכט צו דער גערעכטיגקייט. און איך זאג, אז די אנקלאגע האט אהן וועלען עס איז צוויי־פעל באוויזען. אז שטיינבערג, און ניט קיין אנדערער, איז דער מערדער.

"דער מאטיו פאר'ן מארד?

"איז עס ניט קיין ענינגונגדער מאר־טיו דער, וואס שטיינבערג האט, לויט דאס עדות זאגען פון איידא גאלדבערג, געטראגען א האס אויף סעם גאלדבערג?

"די פארטיידיגונג הייסט דער אנ־קלאגע באוויזען, אז שטיינבערג איז דעם מארד באגאנגען. געוויס האט עס די אנ־קלאגע באוויזען.

"שטיינבערג האט געהאט דעם רע־וואלווער. וועלכען מען האט נאכ'ן מארד געפונען אין יארד פון מיצבה פלאץ. וואלט א פרעמדער מערדער געוואוסט. וואו דעם רעוואלווער צו באהאלטען? האט די פארטיידיגונג אפילו פרובירט אפלייקע־נען, אז דער רעוואלווער איז ניט שטיינ־בערג'ס. אז איז ניט געווען אין שטיינ־בערג'ס באזיץ אין טאג פון מארד?

"די פארטיידיגונג קומט בלויז און זאגט, אז שטיינבערג איז געווען אין ראי־טענבערג'ס סטאר אויף דאנדעס סטריט אין צייט פון מארד. מיר לייקענען ניט, אז ער איז דארטען געווען, אבער ניט פון 5 ביז 7 אין אוונט, נאר נאכדעם ווי ער איז דעם מארד באגאנגען, ביז נאך 7 א זייגער פארנאכט ווען ער איז געקומען צום פלאץ פון פייער.

"שטיינבערג האט ניט געהאט דעם רע־וואלווער. וועלכען מען האט נאכ'ן מארד געפונען אין יארד פון מיצבה פלאץ. וואלט א פרעמדער מערדער געוואוסט. וואו דעם רעוואלווער צו באהאלטען? האט די פארטיידיגונג אפילו פרובירט אפלייקע־נען, אז דער רעוואלווער איז ניט שטיינ־בערג'ס. אז איז ניט געווען שטיינ־בערג'ס באזיץ אין טאג פון מארד?

"די פארטיידיגונג קומט בלויז און זאגט, אז שטיינבערג איז געווען אין ראי־טענבערג'ס סטאר אויף דאנדעס סטריט אין צייט פון מארד. מיר לייקענען ניט, אז ער איז דארטען געווען, אבער ניט פון 5 ביז 7 אין אוונט, נאר נאכדעם ווי ער איז דעם מארד באגאנגען, ביז נאך 7 א זייגער פארנאכט ווען ער איז געקומען צום פלאץ פון פייער.

"דער מאן, וועלכער האט דערמאר־דעט גאלדבערג'ן איז דער, וועלכער איז נאכ'ן מארד געגאנגען צו הרב גארדאן בעטען ער זאל זעהן דער טויטער זאל ניט געפאלמעסט ווערען.

"דער מאן, וועלכער איז דעם מארד באגאנגען איז דער, וועלכער איז געווען אנגעטאן אין א גרויען ראק און א גרויער קעפ.

"האט דר. קראפארד, דער קראנ־נער, געזאגט ליגען, ווען ער האט עדות געזאגט, אז אין דער נאכט פון מארד, ווען שטיינבערג איז אריינגעגאנגען אין א גרויען אויבערראק און א גרויער קעפ?

"האט דעטעקטיוו מעקאליסטער גע־זאגט ליגען, ווען ער האט עדות געזאגט, אז אין דער נאכט פון מארד איז שטיינ־בערג געווען אנגעטאן אין א גרויען ראק?

"האט רביצין גארדאון געזאגט לי־גען, ווען זי האט עדות געזאגט, אז דער מאן, וועלכער איז געקומען בעטען דעם רב, ער זאל נוצען זיין איינפלוס, דער טויטער זאל ניט געפאלמעסט ווערען, איז געווען אנגעטאן אין א גרויען אויבער־ראק און קעפ?

דער מאן, וועלכער האט דערמאר־דעט גאלדבערג'ן איז דער, וועלכער איז געגאנגען אין יארד פון מיצבה פלאץ.

"עס איז אויך באוויזען געווארען, אז שטיינבערג איז געווען דער איינגעגאנ־מער פון דעם רעוואלווער.

"איך וויל אייך אויך זאגען, אז אויב איהר גלויבט, אז שטיינבערג איז געקומען צו ראטענבערג'ן אין סטאר, איבער די דאזיגע זאכען וועלען מיר זיך בעסער דערצעהלען. ווען מיר וועלען צוריקקומען.

מיר פאהרען מארגען קיין כארבין און מוקדען.

דעם ריכטער'ס רעדע

דזשאסטיס דזשעפרי, א ברייט־פליי־ציגער אלטער מאן, פון מיטעלען וואוקס, מיט שניי־ווייסע האר, מאכט דעם איינדרוק פון אן אריסטאקראטן. ער איז געהר פליגליך, אז ער איז דעם מארד באגאנגען, און איז אהער צו ראי־טענבערג'ן מיט'ן צווק צו זיין צווישען־פריינט, אין פאל עפעס וועט פאסירען.

"אויב איהר האט ניט קיין צווי־פעל אין דעם, דאן איז אייער פליכט אריינצוברענגען א ווערדיקס פון שולדיג.

"עס איז אויך מיין פליכט אויף אויפפערקומס צו מאכען וועגען דאס עדות זאגען פון קרייטאר'ען. וועלכער האט גע־זאגט, אז שטיינבערג האט זיך פאר איהם מודה געווען. דער פאקט וואס קרייסאן האט דערצעהלט אזעלכע איינצעלהייטען, וועלכע זענען ניט געווען אנגעטראגען אויפ'ן קרייטאר, איז געקומען צו אונדז אין איהם געבעטען. ער זאל זעהן, אז דער קרבן זאל ניט געפאלמעסט ווערען.

"דער דאזיגער מערדער איז געווען פון דער נאציאנאליטעט, וועלכע ווייסט, אז אידען זענען געגען דעם, אז א טויטער זאל געפאלמעסט ווערען. און ער האט עס געזוכט אויסצונוצען אויף א שלעכ־טען אופן. עס איז דאריבער קיין צווייי־פעל ניט, אז דער מערדער איז דער, וועל־כער איז געווען ביים רב.

"עס איז אויך פעסטגעשטעלט גע־וואָרען, אז די קויל, וועלכע האט גע־נומען דער רעוואלווער, האט געהערט צו דער אנגעקלאגטער.

"איך וויל אייך אויך זאגען, אז אויב איהר גלויבט, אז שטיינבערג איז געקומען צו ראטענבערג'ן אין סטאר, איבער די דאזיגע זאכען וועלען מיר זיך בעסער דערצעהלען. ווען מיר וועלען צוריקקומען.

מיר פאהרען מארגען קיין כארבין און מוקדען.

איך גלויב צו האבען גענוג פערזענ־ליכע ערפאהרונג אין די ענינים פון רע־זשים פון „האלבער פרייהייט" מיט דער אויסזיכט צוריקצוגעהן אין טיורמע אין פאל פון מיסבנרויך, כדי צו זיין באדעכ־טיגט צו זאגען, אז דער דאזיגער עקס־פערימענט, ווי געוואגט ער זאל ניט אויס־זעהן, איז געווען און בלייבט א באדיי־טענדער ערפאלג.

איך האב דערמאנט דאס, וואס מיר האבען געזעהן, און דאס וויכטיגסטע פון דעם, וואס מיר האבען געטאן, בעת אונ־זער קוראצען אויפהאלט אין מאסקווא. עס בלייבט נאר צו זאגען ווי מיר האבען זיך געפיהלט, נעמענדיג צום פערטען מאל קאנטאקט מיט אט דער ריזען שטאדט, דעם ערצענטער פון דעם זעקסטען וועלט־טייל. דער קראטער פון די דאדיקאלסטע פון אלע רעזאלוציעס, וואו מען ווייסט קיינמאל ניט, אויב מען טרעט איבער חורבות, אדער מען שפרייזט איבער יונ־גע שפראצען, וואו מען שטויסט זיך כסדר אן, אז די שווערסטע פראבלעמען, וואו מען דארף יעדע מינוט מאכען אן איינ־שלעקטועלע אנשטרענגונג, כדי משיג צו זיין איינשטימיג".

Canadian Pacific
TO
EUROPE

שיפסקארטען
ווען איהר שיקט נאך אייערע פריינט פון איי־ראפ